

OKRUHY OTÁZEK – MAGISTERSKÉ ZKOUŠKY

I. Teorie výchovy a vzdělávání

1. Systém pedagogických věd. Základní, aplikované a hraniční pedagogické disciplíny. Interdisciplinarita a vztah pedagogických věd k dalším disciplínám v rovině teoretické a metodologické.
2. Pedagogické teorie. Přehled a charakteristika pedagogických teorií (akademické, kognitivní, personalistické, sociální a jiné) a jejich hlavní představitelé.
3. Charakteristika didaktických teorií a teorií učení, které mají své didaktické aplikace (systémové, konstruktivistické, behaviorální teorie aj.) a jejich hlavní představitelé.
4. Srovnávací pedagogika v systému pedagogických věd, její teorie, předmět zkoumání, infrastruktura, metody a možnosti uplatnění výsledků.
5. Typy a příklady realizovaných srovnávacích studií a výzkumů v oblasti vzdělávání a vzdělávacích systémů a jejich metodologická úskalí (IEA: TIMSS, RLS; OECD: PISA, PIRLS).
6. Světové trendy ve výchově a vzdělávání v kontextu konkrétních podmínek zemí vyspělých a méně vyspělých (gramotnost a funkční gramotnost, délka povinné školní docházky, rozvoj vyšších stupňů vzdělání, požadavky na učitele, využívání technologií ve vzdělávání, obsahové akcenty apod.).
7. Výchova a vzdělávání jako filozofický problém. Východiska filozofické antropologie, ontologie, epistemologie. Filozofické otázky výchovy a rozmanitost jejich řešení u vybraných představitelů filozofie výchovy.
8. Filozofie výchovy a její vztah k pedagogickým vědám a k filozofii. Filozofie pedagogiky jako vědy (pedagogika jako soubor vědeckých teorií versus závislost pedagogiky na hodnotách a normách).
9. Andragogika jako věda. Vztah andragogiky a pedagogiky. Dospělý z pohledu andragogiky. Teorie vzdělávání dospělých (sociologické, subjektivní, interpretativní, kritické a emancipační), hlavní myslitelé (Paolo Freire, Robert M. Gagné, Malcolm Knowles, Jack Mezirow, Carl Rogers aj.).
10. Vzdělávání dospělých v současnosti a jeho širší společenské souvislosti (trendy sociální a ekonomické aj.). Celoživotní učení a jeho význam. Formální a neformální vzdělávání a informální učení. Vzdělávání dospělých a rozvoj klíčových kompetencí.
11. Didaktika vzdělávání dospělých. Metody vzdělávání dospělých. Styly učení dospělých, motivace a bariéry k učení. Transfer naučeného do životních a profesních situací. Koncepty sebevzdělávání (reflektivní učení, učení na pracovišti aj.), podpora sebevzdělávání.
12. Gerontopedagogika a její konstituování. Stárnutí z hlediska gerontologického, psychologického, sociologického a andragogického. Vzdělávání seniorů v širších společenských souvislostech. Institucionální a organizační zabezpečení vzdělávání seniorů.
13. Pojem alternativa ve vzdělávání a výchově. Kořeny alternativních (reformních) pedagogických proudů, hlavní rysy školských alternativ (na příkladu hnutí Nových škol)
14. Klasické školské alternativy: waldorfské školy, montessoriovské školy, jenský plán, daltonský plán. Vývoj alternativní pedagogiky dnes.
15. Kulturní a pedagogická antropologie: předmět a vymezení kulturní antropologie, vztah kulturní antropologie k pedagogice, vztah kulturní a pedagogické antropologie, charakteristika metodologie kulturní antropologie a diskuse o jejím průniku do pedagogických věd.

16. Významné osobnosti moderní české pedagogiky 20. století. Pedagogická teorie meziválečného období (V. Příhoda, O. Chlup, J. Hendrich, Kádner, S. Vrána aj.). Pedagogická teorie druhé poloviny 20. století. (J. Cach, M. Cipro, V. Jůva, F. Hyhlík aj.).

II. Řízení vzdělávání a vzdělávacích institucí

1. Struktura českého vzdělávacího systému. Vývoj a současný stav. Role a úkoly stupňů a typů škol. Struktura kurikulárních dokumentů.
2. Perspektivy českého vzdělávacího systému. Periodizace reforem vzdělávacích reforem od počátku 90. let do současnosti, základní dokumenty vzdělávací politiky (Bílá kniha, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoj výchovně vzdělávací soustavy Strategie rozvoje lidských zdrojů pro Českou republiku, stávající školské zákony).
3. Vzdělávací politika jako součást širšího konceptu sociální politiky v rámci různých typů sociálního státu (vývoj, základní charakteristiky, činitelé, principy, oblasti).
4. Vzdělávací strategie Evropské unie jako kontext pro vzdělávací politiku ČR (závaznost doporučení, metody realizace, základní dokumenty: Lisabonský proces, Boloňská deklaráce, Memorandum o celoživotním učení).
5. Základní principy vzdělávací politiky: princip celoživotního učení pro všechny, princip rovných vzdělávacích příležitostí, princip zaměstnatelnosti, sociální soudržnosti a sociální relevance, princip internacionalizace ve vzdělávání.
6. Pojetí školy a dalších vzdělávacích institucí jako institucí, organizací běžných, organizací specifických, pospolitostí – a jejich význam pro předpoklady o řízení.
7. Charakteristika hlavních procesů řízení – rozhodování, organizování, kontrola.
8. Procesy řízení a procesy vedení škol – obecná charakteristika řízení a obecná charakteristika vedení. Hlavní koncepce řízení (na příkladech F. Taylora, M. Webera, E. Maya, D. McGregora). Vedení (leadership) – podstata, styly vedení. Škola jako instituce, organizace a pospolitost.
9. Řízení a správa škol – soudobé tendence. Decentralizace, autonomizace, „skládání účtů“, autoevaluace, vnitřní rozvoj škol, koncepce řízení kvality. Škola jako učící se organizace. Rady škol jako ústřední prvek systému správy škol.
10. Účel, východiska, podmínky a aktéři pedagogické evaluace. Pedagogická evaluace jako proces, přístupy k ped. evaluaci, typy ped. evaluace.
11. Evaluace vzdělávacích potřeb, evaluace vzdělávacích programů, evaluace učebnic, evaluace reálné výuky a edukačního prostředí.
12. Evaluace vzdělávacích výsledků, evaluace prostřednictvím standardů, evaluace na základě indikátorů, evaluace efektivnosti škol, evaluace pedagogického výzkumu.
13. Inovace a inovační procesy a jejich podstata. Osobnostní, pedagogicko-metodická a kulturní rovina inovace. Podpora inovačních procesů. Inovativní hnutí v ČR po roce 1989.
14. Teoretické a školsko-politické pojetí e-learningu. E-learning ve strategických dokumentech EU a ČR. E-learning a celoživotní učení. Aplikace e-learningu v různých oblastech vzdělávání.
15. Východiska osobnostně sociální výchovy. Cíle a metody OSV, hra. Témata OSV. OSV jako průřezové téma Rámcového vzdělávacího programu. Osobnost, vztahy a skupina v OSV. Rozvoj klíčových kompetencí v OSV. Reflexe jako nástroj OSV.
16. Hodnoty ve výchově. Filozofická východiska pedagogických teorií výchovy k hodnotám. Metody a formy etické výchovy. Otázka výchovy v demokracii a k demokracii.
17. Teoretické koncepce multikulturalizmu (liberální, komunitární, kritický multikulturalismus), multikulturní výchova, realizace multikulturní výchovy (programy a projekty).

III. Pedagogický výzkum

1. Specifika vědeckého výzkumu pedagogických jevů, způsoby poznání reality, možnosti a meze vědeckého poznání (obecně a v pedagogice). Vztah teorie a empirie, model empirické vědy.
2. Vědecké přístupy v pedagogice, pedagogická metodologie a metody. Interdisciplinarita v pedagogické vědě. Komplexnost pedagogických jevů jako jevů sociálních a problematika jejich uchopení.
3. Pedagogický výzkum a pedagogické teorie. Empirický výzkum jako testování (ověřování) teorie a jako konstrukce (výstavba) teorie. Teorie, zákony, postuláty, kauzální a funkční vztahy.
4. Význam paradigmatu ve vědě a jeho vliv na pedagogický výzkum, vědecké revoluce (Kuhn). Některá paradigmata v pedagogické vědě: konstruktivistické, pozitivistické, fenomenologické, postmoderní aj.
5. Vědecká reflexe výchovy a vzdělávání jako kulturního fenoménu. Metodologie kulturní a pedagogické antropologie, její odraz v metodologii školní etnografie.
6. Charakteristika historického výzkumu, předmět, metody, prameny, diachronní a synchronní přístup, historismus a poznání.
7. Projekt empirického pedagogického výzkumu a jeho jednotlivé etapy (od problému k publikaci). Formulace výzkumného problému. Předvýzkum.
8. Problematika vývoje (longitudinální výzkum) a intervence (experimentální výzkum, akční výzkum) v rámci pedagogického výzkumu. Experiment v pedagogice, jeho druhy, zpracování a interpretace. Známění, vyrovnávání.
9. Úloha pedagogických konstruktů a hypotéz, zásady jejich formulace, verifikace a falzifikace hypotéz. Proces operacionalizace ve výzkumu; indikátory a jejich hledání.
10. Teorie pedagogického měření, rozdíl v měření v přírodních vědách a v pedagogice, problém validity a reliability (jejich typy), jejich vztah. Chyby v měření.
11. Typy proměnných, škálování (nominální, ordinální, kardinální), charakteristiky souboru podle typu proměnných.
12. Obsahová analýza, studium dokumentů. Sekundární analýza dat, analýza existujících statistických a demografických dat a její úskalí.
13. Projektivní techniky výzkumu. Druhy projektivních technik (verbální, grafické, manipulační, preferenční aj.)
14. Metody statistického zpracování dat (třídění, statistiky, parametry), deskriptivní a induktivní statistika, jejich uplatnění v poznání pedagogických jevů.
15. Univariační analýza dat. Deskriptivní statistiky. Střední hodnoty. Bivariační analýza dat. Ověření vztahu dvou proměnných. Síla vztahu mezi dvěma proměnnými, korelace. Multivariační analýza dat. Vícenásobná regrese, path-analýza, clusterová analýza, faktorová analýza a jejich interpretace.
16. Filozofické základy kvalitativního výzkumu: hermeneutický přístup, pragmatismus, interakcionismus, Chicagská škola.
17. Kvalitativní výzkum jako proces: volba výzkumných otázek, sestavení plánu výzkumu, rozhodnutí o vzorku, možnosti vstupu do terénu, tvorba výzkumného nástroje, analýza dat, tvorba výzkumné zprávy.
18. Techniky sběru dat: hloubkový rozhovor, focus group, pozorování, analýza dokumentů. Záznam a organizace dat.
19. Analytické postupy v kvalitativním výzkumu: kódování a jeho typy, (otevřené, axiální, selektivní), technika zachycení vzorců, technika srovnávání a kontrastů.
20. Kritéria kvality v kvalitativním výzkumu. Pojmy validita a reliabilita, alternativní kritéria zaváděná specificky v kvalitativním výzkumu. Techniky dosahování kvality.

21. Etnografická studie. Charakteristika výzkumného plánu, jeho přednosti a limity. Příklady realizovaných studií.
22. Případová studie, biografický výzkum. Charakteristika výzkumných plánů, jejich přednosti a limity. Příklady realizovaných studií.
23. Zakotvená teorie. Charakteristika výzkumného plánu, jeho přednosti a limity. Příklady realizovaných studií.